

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (correlational descriptive study) เพื่อศึกษาความพร้อมของมารดาในระยะแรกหลังคลอดในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดา ได้แก่ ความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งสนับสนุน และศึกษาการยอมรับในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดา รวมทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมและการยอมรับในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดา ซึ่งมีวิธีการดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ มารดาที่คลอดปกติทุกคนที่เข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ระยะแรกคลอดจนถึง 7 วันหลังคลอด ในระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2543 จำนวนทั้งหมด 87 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 80 คน โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกดังนี้

1. ไม่มีโรคหรือภาวะแทรกซ้อนในระยะหลังคลอด ตลอดช่วงที่ทำการศึกษา เช่น ภาวะความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ภาวะตกเลือดหลังคลอดหรือภาวะแทรกซ้อนที่ทำให้มารดาต้องถูกจำกัดกิจกรรมให้อยู่บนเตียงและดูแลทารกไม่ได้

2. ไม่มีปัญหาทางการได้ยินและการพูด และต้องยินยอมให้สัมภาษณ์

3. บุตรสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง คะแนนเอพการ์ (apgar score) เมื่อ 5 และ 10 นาที เท่ากับ 7-10 คะแนน ไม่มีความผิดปกติที่สามารถวินิจฉัยได้ทันทีหลังคลอด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองโดยประยุกต์จาก ตำรา เอกสาร และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ การนับถือศาสนา หอผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษา ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ลำดับที่ของบุตร เพศของบุตร น้ำหนักแรกคลอด ประสบการณ์การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์ที่ได้รับความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาจากบุคลากรสถานบริการสุขภาพ (ตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอด) จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความพร้อมในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา จำนวน 40 ข้อ ได้แก่ ความพร้อมด้านร่างกาย แบ่งเป็น ความคิดปกติและไม่สุขสบายของร่างกายในระยะแรกหลังคลอด จำนวน 6 ข้อ และ ความพร้อมด้านร่างกายทั่วไปโดยการปฏิบัติตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะแรกหลังคลอด จำนวน 14 ข้อ ความพร้อมด้านจิตใจ จำนวน 12 ข้อ และ ความพร้อมด้านสิ่งสนับสนุน จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 4 การยอมรับในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา จำนวน 26 ข้อ ได้แก่ ชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 เรื่องการรับหรือการให้ความสนใจ และการตอบสนอง ชั้นที่ 3 เรื่องการเกิดค่านิยม ชั้นที่ 4 เรื่องการจัดระบบค่านิยม ชั้นที่ 5 เรื่องการแสดงลักษณะตามค่านิยมคือการปฏิบัติในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาโดยปฏิบัติถูกต้องตามหลักการ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง และได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านมารดาและทารก จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา นำมาวิเคราะห์และคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index: cvi) (Watts & Bausell, 1981) ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .94 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความให้มีความเหมาะสมด้านภาษา และมีความชัดเจนของเนื้อหาตามคำแนะนำของ ผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ (reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้กับมารดาที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาโรงพยาบาลแม่และเด็ก จ.เชียงใหม่ จำนวน 30 คนแล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach's method) เนื่องจากมาตรวัดเป็นมาตราประเมินค่า (rating scale) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์โดยรวม เท่ากับ .87 เมื่อแยกคำนวณความเชื่อมั่น 2 ส่วน ได้ค่าความเชื่อมั่นในส่วนของความพร้อมเท่ากับ .71 และการยอมรับเท่ากับ .77

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำการศึกษาและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ติดต่อประสานงานกับแพทย์และพยาบาลหัวหน้ากลุ่มงานสูตินรีเวชหัวหน้าหอผู้ป่วยหลังคลอดเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการทำการศึกษา
3. เลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาตามคุณสมบัติที่กำหนด และพบกลุ่มตัวอย่างที่หอผู้ป่วยหลังคลอด เพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษารวมทั้งขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการทำการศึกษา
4. ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาที่คลอดปกติ ที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ระยะแรกคลอดจนถึง 7 วันหลังคลอด โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ 1 พฤษภาคม ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2543
5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาบรรณาธิการโดยการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ครบถ้วนเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows (statistical package for the social sciences for Windows) ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไป นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

ส่วนที่ 2. ข้อมูลประสบการณ์ที่ได้รับความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดาจากบุคลากรสถานบริการสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 วิเคราะห์รายชื่อ โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

2.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนประสบการณ์การที่ได้รับความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดาจากบุคลากรสถานบริการสุขภาพ ดังนี้

ทุกครั้งที่ได้รับบริการ ได้ 4 คะแนน

ส่วนใหญ่ๆ ได้ 3 คะแนน

บางครั้ง	ได้ 2 คะแนน
น้อยมาก	ได้ 1 คะแนน
ไม่เคย	ได้ 0 คะแนน

2.3 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวม และคิดเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นร้อยละจากคะแนนเต็ม

2.4 จัดกลุ่มคะแนนประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาที่เคยได้รับจากบุคลากรสถานบริการสุขภาพ โดยคิดคะแนนที่ได้เทียบเป็นร้อยละจากคะแนนเต็มแล้วจำแนกตามระดับ 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 81 – 100
มาก	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 61 – 80
ปานกลาง	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 41 – 60
น้อย	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 21 – 40
น้อยมาก	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 0 – 20

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความพร้อมในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดาของกลุ่มตัวอย่าง ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสิ่งสนับสนุนและโดยรวม วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 วิเคราะห์รายชื่อในแต่ละด้าน โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

3.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนความพร้อม ดังนี้

3.2.1 ด้านร่างกายในส่วนความผิดปกติและความไม่สุขสบายของร่างกายในระยะแรกหลังคลอด

ด้านบวก	มาก	ได้ 4 คะแนน
	ปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
	น้อย	ได้ 2 คะแนน
	น้อยมาก	ได้ 1 คะแนน
	ไม่ใช่	ได้ 0 คะแนน
ด้านลบ	มาก	ได้ 0 คะแนน
	ปานกลาง	ได้ 1 คะแนน
	น้อย	ได้ 2 คะแนน
	น้อยมาก	ได้ 3 คะแนน
	ไม่ใช่	ได้ 4 คะแนน

3.2.2 ความพร้อมด้านร่างกายทั่วไป คือการปฏิบัติตัวของมารดาตั้งแต่ในระยะ ตั้งครรภ์จนถึงระยะแรกหลังคลอด (มีเฉพาะคำถามด้านบวก)

เป็นประจำสม่ำเสมอ	ได้ 4 คะแนน
ส่วนใหญ่	ได้ 3 คะแนน
บางครั้ง	ได้ 2 คะแนน
น้อยมาก	ได้ 1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	ได้ 0 คะแนน

3.2.3 ความพร้อมด้านจิตใจ เกณฑ์ในการให้คะแนน เหมือนกับข้อ 3.2.1

3.2.4 ความพร้อมด้านสิ่งสนับสนุนเกณฑ์ในการให้คะแนน เหมือนกับข้อ 3.2.1

3.3 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวม และคิดเทียบคะแนน เฉลี่ยเป็นร้อยละจากคะแนนเต็ม

3.4 จัดกลุ่มคะแนนความพร้อมในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดา รายด้าน ทั้ง 3 ด้าน และโดยรวม โดยคิดคะแนนที่ได้เทียบเป็นร้อยละจากคะแนนเต็มแล้วจำแนกตามระดับ 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 81 - 100
มาก	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 61 - 80
ปานกลาง	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 41 - 60
น้อย	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 21 - 40
น้อยมาก	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 0 - 20

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการยอมรับในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดาของกลุ่มตัวอย่าง ชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นที่ 3 ชั้นที่ 4 ชั้นที่ 5 และโดยรวม วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 วิเคราะห์รายข้อในแต่ละชั้น โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

4.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนการยอมรับ ชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นที่ 3 ชั้นที่ 4 และชั้นที่ 5 ดังนี้ (มีเฉพาะคำถามด้านบวก)

มาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
น้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยมาก	ได้ 1 คะแนน
ไม่ใช่	ได้ 0 คะแนน

4.3 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวม และคิดเทียบคะแนน เฉลี่ยเป็นร้อยละจากคะแนนเต็ม

4.4 จัดกลุ่มคะแนนการยอมรับในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา ทั้ง 5 ชั้นและโดยรวม โดยคิดคะแนนที่ได้เทียบเป็นร้อยละจากคะแนนเต็มแล้วจำแนกตามระดับ 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 81 – 100
มาก	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 61 – 80
ปานกลาง	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 41 – 60
น้อย	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 21 – 40
น้อยมาก	มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 0 – 20

ส่วนที่ 5 ทดสอบสมมติฐานโดยหาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมของมารดาระยะแรกหลังคลอดรายด้านและโดยรวมกับการยอมรับในการเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมมารดา โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และหาค่าอำนาจร่วมทำนายโดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (multiple regression)

ข้อมูลภาคผนวก วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ ทดสอบความแตกต่างของระดับคะแนนความพร้อมโดยรวมทั้ง 3 ด้านกับอาชีพ และระดับคะแนนการยอมรับโดยรวมทั้ง 5 ชั้นกับระดับการศึกษา โดยใช้ ไค-สแควร์ (Chi-square) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมด้านสิ่งสนับสนุนกับความพร้อมด้านร่างกายและด้านจิตใจ โดยใช้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน